

Scenario development of health tourism with the progression of epidemic diseases: Case study of the Ministry of Health and Medical Education

Ahmadreza Ghasemi ¹, Afshin Bakhtiari ^{2*}, Saeed Hashemzadeh ³

1. Assistant Professor of Industrial Management: Faculty of Economics, Management and Accounting, University of Tehran

2. Master of Industrial Management, Operations Research Orientation, University of Ershad, Expert in charge of human resources of the Ministry of Health

3. PhD in Business Management, Head of Health Tourism Office

*Corresponding author: Afshin Bakhtiari, Email: afshin.bakhtiari389@gmail.com

Received:

Accepted:

Abstract

Background & Aim: Recently Health and medical tourism have gained a large share of countries' income across the world. This study was conducted to present a model of health tourism scenarios analyze that can happen due to the outbreak of Pandemic and epidemic diseases and their effect on health tourism in Iran.

Materials & Methods: This research is a descriptive and applied study with a qualitative approach. The fuzzy Delphi method was used to identify the factors affecting health tourism. Semi-structured Delphi questionnaire distributed among the board of directors led to the creation of the initial mapping and after finalizing the components affecting health tourism, the collected data analysed in the mental modeller software. After determining the causal relationships between the identified and influential variables in health tourism, different scenarios were analysed using fuzzy cognitive map techniques.

Results: The results of this research reveal that the components related to the health risk, safety index and the component of political and social security, medical infrastructure and quality index are the most influential components on health tourism and the dependent variables of advertising activities have a great impact on attracting the tourists.

Conclusion: According to the obtained results, the components affecting health tourism were identified and it was suggested to managers that to attract health tourists according to the research results and the importance of health risk component and the indicators related to this influential index, currently the epidemics of infectious diseases, like COVID-19, has the greatest impact on the health tourism industry and has affected all components of the industry.

Keywords: Health Tourism, Ministry of Health Headquarters, Fuzzy Cognitive Mapping, Fuzzy Delphi

How to cite this article:

Ghasemi A, Bakhtiari A, Hashemzadeh S. Scenario development of health tourism with the progression of epidemic diseases: Case study of the Ministry of Health and Medical Education. *Scientific Journal of Nursing, Midwifery and Paramedical Faculty*. 2020; 6 (2): 44-61.

URL:

سناریو نگاری توسعه گردشگری سلامت با توسعه بیماری‌های اپیدمیک: مورد مطالعه وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

احمد رضا قاسمی¹، افشین بختیاری^{2*}، سعید هاشم زاده³

1- استادیار گروه مدیریت صنعتی، دانشکده ی اقتصاد، مدیریت و حسابداری، دانشگاه تهران
2- کارشناس ارشد مدیریت صنعتی گرایش تحقیق در عملیات، دانشگاه ارشد، کارشناس مسئول منابع انسانی وزارت بهداشت
3- دکترای تخصصی مدیریت بازرگانی، رئیس اداره گردشگری سلامت
نویسنده مسئول: افشین بختیاری، ایمیل: afshin.bakhtiari389@gmail.com

تاریخ پذیرش:

تاریخ دریافت:

چکیده

زمینه و هدف: امروزه گردشگری سلامت و پزشکی سهم عمده‌ای از درآمد کشورها را به خود اختصاص می‌دهد، این پژوهش با هدف ارائه مدل گردشگری سلامت و تحلیل سناریوهای محتمل ناشی از شیوع بیماری‌های واگیر پاندمی و اپیدمی بر گردشگری سلامت در ایران شکل گرفت.

مواد و روش‌ها: این پژوهش یک مطالعه توصیفی و کاربردی با رویکرد کیفی است. از روش دلفی فازی برای شناسایی عوامل مؤثر بر گردشگری سلامت تعیین گردید. تحلیل داده‌ها از هیئت‌رئیس دلفی منجر به ساخت نگاشت اولیه شد و پس از نهایی شدن مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گردشگری سلامت داده‌های جمع‌آوری شده وارد نرم‌افزار **mental modeler** گردید پس از تعیین روابط علی بین متغیرهای شناسایی شده و تأثیرگذار بر جذب گردشگری سلامت، سناریوها مختلف با به‌کارگیری نرم‌افزار بررسی شد.

یافته‌ها: نتایج نشان از این امر دارد که مؤلفه مربوط به شاخص ریسک و ایمنی بهداشت و مؤلفه عوامل سیاسی و امنیت اجتماعی، زیرساخت‌های پزشکی و شاخص کیفیت تأثیرگذارترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گردشگری سلامت هستند و متغیرهای وابسته فعالیت‌های تبلیغاتی تأثیر بسیار زیادی بر جذب گردشگر دارد.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج به‌دست آمده، مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گردشگری سلامت شناسایی شد و به مدیران پیشنهاد گردید جهت جذب گردشگر سلامت با توجه به نتایج تحقیق و اهمیت مؤلفه ریسک و ایمنی بهداشت و شاخص‌های وابسته به این شاخص تأثیرگذار از جمله اپیدمی بیماری‌های واگیر نظیر کووید-۱۹ در حال حاضر بیشترین تأثیر را بر صنعت گردشگری سلامت داشته و تمامی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر این صنعت را تحت تأثیر قرار داده است.

واژگان کلیدی: گردشگری سلامت، ستاد وزارت بهداشت، نگاشت شناختی فازی، دلفی فازی

مقدمه

را رهبری می‌کند؛ و از وظایف این بخش اراده بر به‌کارگیری از ظرفیت‌های گردشگری سلامت است. یکی از چالش‌های گردشگری سلامت نقش اپیدمی بیماری‌های واگیر و تأثیر آن بر گردشگری سلامت است (3). بنابراین این مطالعه باهدف شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر جذب گردشگری سلامت با توجه به توسعه بیماری‌های اپیدمیک با به‌کارگیری از روش دلفی فازی و با روش نگاشت شناختی فازی، نقشه روابط علی و سناریوهای مختلف مؤلفه‌های گردشگری سلامت در وزارت بهداشت بررسی گردید. تا با حصول از اطلاعات تحلیل نگاشت فازی حاصل بتوان در جهت افزایش توانمندی در زمینه جذب گردشگری سلامت راهکارهای علمی ارائه گردد.

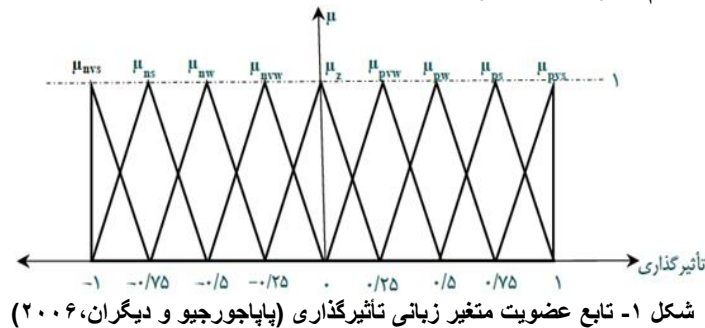
روش‌ها

به‌طور کلی روش این پژوهش از نوع آمیخته است که در آن از داده‌های کیفی و کمی به‌طور متداول در راستای تحقق پژوهش به‌کارگیری شده است؛ و از لحاظ نوع هدف کاربردی است. باهدف قرار دادن طراحی نگاشت شناختی فازی گردشگری سلامت، در وزارت بهداشت این نگاشت مبتنی بر اشاره مختصر به روش پژوهش طی مراحل زیر

اخیراً علاقه زیادی به گردشگری پزشکی به وجود آمده است که عمدتاً به دلیل پتانسیل آن تأثیر بر اقتصاد کشور مقصد است (1). گردشگری به معنای کلاسیک آن به‌عنوان (سفر به کشور دیگری از کشور مبدأ برای اهداف سرگرمی تعریف شده است) از سوی دیگر گردشگری سلامت توسط سازمان بهداشت جهانی سفرهایی بین‌المللی برای دریافت خدمات پزشکی تعریف شده است (2). به‌عبارت دیگر، سفری به مدت بیش از ۲۴ ساعت و کمتر از یک سال که برای پیشگیری، درمان و یا گذراندن دوران نقاهت صورت می‌گیرد. یکی از چالش‌های ستاد وزارت بهداشت دستیابی به ظرفیت‌های گردشگری سلامت است. ستاد وزارت بهداشت به‌عنوان وزارتخانه که وظیفه سیاست‌گذاری و تصویب و قوانین و مقررات مربوط به حوزه درمان و بهداشت کشور را بر اساس چشم‌انداز ۲۰ ساله را دارد، خود نیازمند برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌های گردشگری سلامت جهت بهبود وضعیت صنعت کشور است. در ستاد وزارت بهداشت بخشی به‌عنوان حوزه گردشگری سلامت که زیرمجموعه دفتر اعتباربخشی و نظارت بر درمان است این مهم

گردشگری سلامت سفارشی و نهایی خواهد شد. گام هفتم وارد مرحله نگاشت شناختی فازی خواهیم شد طراحی پرسشنامه متناسب با نگاشت اولیه است که بدین منظور یک پرسشنامه فازی با تعداد سؤال متناسب طراحی خواهد شد. سپس بین اعضای نمونه (کارشناسان گردشگری سلامت) توزیع خواهد شد. در گام هشتم پرسشنامه روابط علی توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه نگاشت شناختی فازی انجام خواهد شد دومین مرحله در مدل‌سازی به کمک FCM تعیین میزان فعال بودن آن گره را در سیستم کلی نشان می‌دهد این مقدار در بازه نرمال $(0,1)$ یا $(-1,1)$ قرار دارد. گام نهم در مدل‌سازی با کمک FCM تعیین روابط علی بین گره‌ها است. بردارها در FCM، با متصل نمودن گره‌های مختلف به یکدیگر روابط علی موجود بین آنان را نشان می‌دهد. این مقدار وزنی بیانگر شدت اثرگذاری گره‌ها بر یکدیگر است. روابط علی بین مؤلفه‌های گردشگری سلامت با به‌کارگیری از پرسشنامه روابط علی و در قالب داده‌های زبانی بر اساس تابع عضویت متغیر زبانی تأثیرگذاری جمع‌آوری و به شکل ماتریس هم‌جواری فازی وارد نرم‌افزار خواهد شد و نقشه شناختی خبرگان ترسیم خواهد شد (4).

توسعه‌یافته است. گام اول، از مطالعه و تحلیل ادبیات گردشگری سلامت مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گردشگری سلامت مطالعه خواهد شد و در گام دوم مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گردشگری سلامت، با مرور ادبیات از طریق مطالعه پژوهش‌های و کتاب مرتبط با گردشگری سلامت و پژوهش‌های انجام‌شده داخلی و خارجی و مصاحبه با تعدادی از اساتید و کارشناسان حوزه گردشگری سلامت در وزارت بهداشت شناسایی خواهد شد. گام سوم تعیین خبرگان حوزه گردشگری شناسایی خواهد شد در گام چهارم، پرسشنامه دلفی فازی متناسب برای شناسایی مؤلفه‌های گردشگری سلامت طراحی خواهد شد یک هیئت‌رئیس از خبرگان و اساتید، کارشناسان حوزه گردشگری سلامت در وزارت بهداشت در دو گردش دلفی فازی، ارتباطات بین متغیرهای شناسایی‌شده را در یک پرسشنامه پنج گزینه‌ای مورد تأیید یا ویرایش قرار خواهند داد از این مطالعه عوامل اصلی شناسایی گردیده که به همراه مفاهیم فرعی آن‌ها مدل اولیه‌ای را بازنمایی می‌شود، گام پنجم با توزیع و جمع‌آوری پرسشنامه‌های دلفی با تلخیص داده‌های کیفی پژوهش، مبتنی بر فراوانی نظرات ابراز شده از سوی مصاحبه‌شوندگان، مفاهیم مؤکد شناسایی خواهند شد. در گام ششم در نهایت مؤلفه‌های

متغیرهای شکل‌دهنده رفتار گردشگری سلامت باشد به این صورت که با انتخاب یکی از این متغیرها تأثیرگذار با توجه به نقشه شناختی، ابتدا تمام متغیرهایی که بر متغیر انتخابی تأثیر می‌گذارند، شناسایی می‌شود. (7). سپس هر کدام از این عوامل در یک سناریو مستقل تغییر داده می‌شود تا تأثیر میزان و شدت این تغییر بر متغیر انتخابی مؤثر بررسی گردد؛ و سایر سناریوها دیگر هم به همین صورت بررسی می‌گردد در گام آخر بحث و نتیجه‌گیری است که از بین عوامل مورد بررسی، عواملی که دارای بیشترین درجه مرکزیت یا ارتباط با دیگر متغیرها است (8 و 9). معرفی می‌گردد به عبارتی انتظار بر آن است که با تغییر در میزان

گام دهم با به‌کارگیری از روش نقشه شناختی فازی سناریوهای مختلفی بر مدل علی تأثیرگذاری عوامل بر گردشگری سلامت طرح‌ریزی گردید. این گام با بهره‌گیری از نرم‌افزار Mental modeler انجام خواهد شد و سناریوهای مختلف مؤلفه‌های گردشگری سلامت بررسی می‌شود (5). هنگام تدوین سناریوها باید به این نکته توجه کرد که با چه سناریویی می‌توانیم به تغییر سازنده در رفتار متغیرهایی برسیم (6) که بیشترین میزان تأثیر را بر روی گردشگری سلامت دارند؛ یعنی به این سؤال پاسخ‌گوییم که چه اقداماتی باید انجام داد تا متغیرهایی که محرک گردشگری سلامت هستند، تغییر کنند. شروع فرایند سناریوسازی باید از

modeler شد (11) و روابط علی بین عوامل تأثیرگذار بر گردشگری سلامت مشخص گردید. این نرم افزار یک نرم افزار مدل سازی است که به افراد و جوامع کمک می کند تا دانش خود را در یک فرمت استاندارد

برای تجزیه و تحلیل سناریوهای مختلف مورد به کارگیری قرار دهند.

برای تحلیل روابط علی نقشه شناخت فازی مؤلفه های اصلی گردشگری سلامت در وزارت بهداشت به بررسی و تحلیل روابط علی نقشه شناخت فازی مؤلفه های اصلی تأثیرگذار بر گردشگری سلامت می پردازیم و هدف از این بخش تعیین تأثیر، عدم تأثیر و شدت تأثیرگذاری هر یک مؤلفه های اصلی گردشگری سلامت بر روی یکدیگر با توجه به نظر خبرگان است؛ (12) که در جدول ۱ عوامل اصلی ذکر گردیده است.

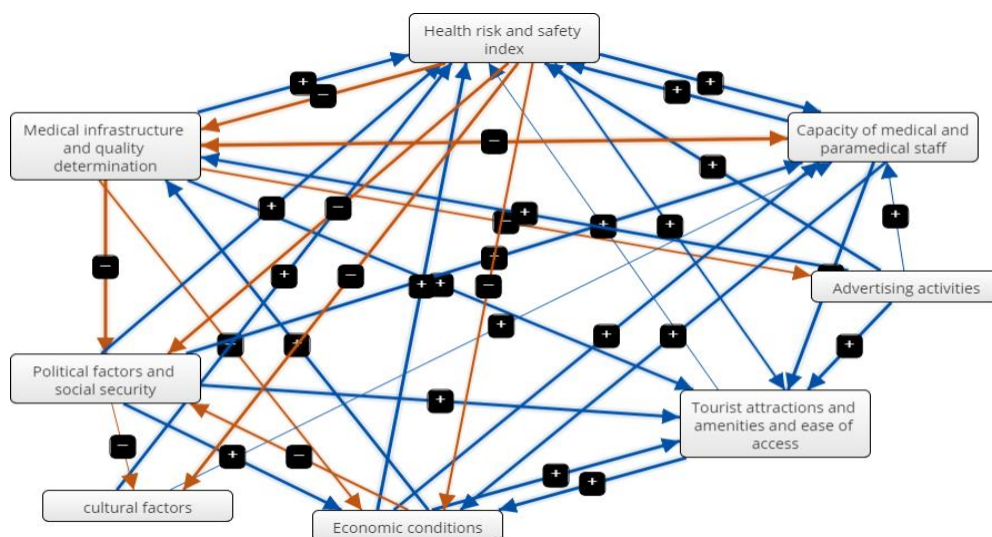
توجه شرکت به این متغیرها، بیشترین میزان تغییر در سایر متغیرهای نقشه از جمله متغیرهای شکل دهنده رفتار گردشگری سلامت را شاهد باشیم. (9). به این نوع متغیرها (بالا ترین درجه مرکزیت) متغیرهای تعادلی اطلاق می شود. به عبارتی باعث شکل گیری تعادل در کل نقشه شناختی می شوند؛ و متغیرهایی که کمترین نقش تعادلی را دارند مشخص می گردد. با توجه به نتایج به دست آمده از پژوهش پیشنهادها و توصیه قابل طرح به خبرگان گردشگری سلامت ارائه خواهد شد (10).

یافته ها

از آنجاکه پرسشنامه نگاشت شناختی به صورت دوبعدی و مقایسات زوجی است نیاز به بررسی پایایی ندارد و روایی محتوایی آن از نظر خبرگان تأیید گردید. سپس داده های پرسشنامه نگاشت شناختی جمع آوری و داده ها را وارد نرم افزار Mental

جدول ۱ - عوامل اصلی تأثیرگذار بر گردشگری سلامت

زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت
عوامل فرهنگی
عوامل سیاسی و امنیت اجتماعی
شرایط اقتصادی
جاذبه های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی
فعالیت های تبلیغاتی
توانمندی کارکنان گروه پزشکی و پیراپزشکی
شاخص ریسک و ایمنی بهداشت

شکل ۲ - نقشه تأثیرات علی بین عوامل اصلی تأثیرگذار بر گردشگری سلامت بر یکدیگر

مؤلفه جاذبه های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی تأثیر می گذارد. مؤلفه زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت بر شاخص ریسک و ایمنی بهداشت و شاخص جاذبه های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت

با نگاه به خروجی روابط علی نقشه شناخت فازی مؤلفه های اصلی که بر اساس داده های وارد شده در نرم افزار Mental modeler به دست آمده است. مؤلفه شاخص ریسک و ایمنی بهداشت بر مؤلفه های توانمندی کارکنان گروه پزشکی و پیراپزشکی و

مؤلفه شرایط اقتصادی بر مؤلفه‌های جاذبه‌های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی، شاخص ریسک و ایمنی بهداشت، توانمندی کارکنان و کارکنان پزشکی و پیراپزشکی، تأثیر می‌گذارد؛ و از مؤلفه شاخص ریسک و ایمنی بهداشت و زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت تأثیر می‌پذیرد. مؤلفه عوامل سیاسی و امنیت اجتماعی بر مؤلفه‌های شرایط اقتصادی، مؤلفه جاذبه‌های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی، شاخص ریسک و ایمنی بهداشت، مؤلفه توانمندی کارکنان و کارکنان پزشکی و پیراپزشکی تأثیر می‌گذارد و از مؤلفه‌های شاخص ریسک و ایمنی بهداشت و زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت، مؤلفه شرایط اقتصادی و مؤلفه توانمندی کارکنان و کارکنان پزشکی و پیراپزشکی تأثیر می‌پذیرد. مؤلفه عوامل فرهنگی بر شاخص ریسک و ایمنی بهداشت، مؤلفه توانمندی کارکنان و کارکنان پزشکی و پیراپزشکی تأثیر می‌گذارد؛ و از مؤلفه‌های ریسک و ایمنی بهداشت و مؤلفه عوامل سیاسی و امنیت اجتماعی تأثیر می‌پذیرد.

دسترسی تأثیر می‌گذارد و از مؤلفه‌های فعالیت‌های تبلیغاتی و عوامل سیاسی و امنیت اجتماعی تأثیر می‌پذیرد. مؤلفه توانمندی کارکنان و کارکنان پزشکی و پیراپزشکی بر مؤلفه‌های جاذبه‌های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی و مؤلفه عوامل اقتصادی و مؤلفه ریسک و ایمنی بهداشت تأثیر می‌گذارد؛ و از مؤلفه زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت نیز تأثیر می‌پذیرد. فعالیت‌های تبلیغاتی بر مؤلفه‌های جاذبه‌های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی و مؤلفه زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت و مؤلفه توانمندی کارکنان گروه پزشکی و پیراپزشکی و مؤلفه شاخص ریسک و ایمنی بهداشت تأثیر می‌گذارد؛ و از مؤلفه زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت تأثیر می‌پذیرد. جاذبه‌های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی بر مؤلفه‌های ریسک و ایمنی بهداشت و شرایط اقتصادی تأثیر می‌گذارد.

جدول (۲) درجه ورودی، درجه خروجی و مرکزیت عوامل اصلی تأثیرگذار بر گردشگری سلامت

مرکزیت	درجه خروجی	درجه ورودی	عوامل اصلی تأثیرگذار بر گردشگری سلامت
۷/۱	۳/۵	۳/۶	شاخص ریسک و ایمنی بهداشت
۳/۵	۲/۶	۰/۹	عوامل سیاسی و امنیت اجتماعی
۴/۵	۲/۵	۲	زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت
۴/۴	۲/۳	۲/۱	شرایط اقتصادی
۳/۶	۲	۱/۶	توانمندی کارکنان گروه پزشکی و پیراپزشکی
۲/۹	۱/۱	۱/۸	فعالیت‌های تبلیغاتی
۴	۱	۳	جاذبه‌های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی
۰/۱	۰	۰/۱	عوامل فرهنگی

جدول (۳) رتبه‌بندی متغیرهای مؤثر بر عملکرد گردشگری سلامت بر اساس درجه مرکزیت

مرکزیت	متغیرهای مؤثر بر عملکرد	ردیف
۱۱/۲	ارائه اطلاعات کامل بیمارستان در وبسایت آن به زبان‌های خارجی جهت برنامه‌ریزی گردشگران	۱
۹/۸	نقش WOM در انتخاب مرکز بهداشت و درمان	۲
۹/۷	تبلیغات صنعت گردشگری پزشکی ایران و معرفی در چاپ و نشر بازار و رسانه‌های الکترونیکی ایران	۳
۹/۳	تبلیغات صنعت گردشگری پزشکی ایران در فرودگاه‌های بین‌المللی و تبلیغات کافی و مناسب جهت جذب بیماران	۴
۹/۳	به‌کارگیری از تبلیغات مدرن در اینترنت و شبکه‌های اجتماعی	۵
۹/۳	ظهور و گسترش اینترنت و پیشرفت در به‌کارگیری جهت جذب گردشگر	۶
۸/۶	معرفی پزشکان متخصص در مرکز بهداشت و درمان	۷
۸	معرفی درمان‌های ویژه ارائه‌شده در مرکز مراقبت‌های بهداشتی	۸

۹	شاخص‌های مرگومیر	۷/۱
۱۰	شاخص‌های ابتلا و شدت توسعه بیماری	۶/۶
۱۱	تخصص و شهرت پزشک	۵/۶
۱۲	تخصص در درمان‌های ارائه‌شده از جمله جراحی زیبایی	۵/۵
۱۳	کیفیت زندگی	۵/۵
۱۴	شرکت در نمایشگاه‌ها و اجلاس‌های بین‌المللی	۵/۴

شناسایی شد که عبارت هستند. متغیر فن‌آوری پیشرفته و مدرن و پژوهش پزشکی، کادر مجرب به همراه نظارت و آموزش مراکز پزشکی، ایمنی خدمات پزشکی، ارتقاء و بهبود کیفیت تجهیزات پزشکی، پاسخگویی و دریافت سریع خدمات، عدم وجود لیست انتظار، استاندارد ISO- استانداردهای جهانی، تخصص در درمان‌های ارائه‌شده از جمله جراحی زیبایی که بر شاخص زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت تأثیر می‌گذارد.

✓ مؤلفه دوم شاخص عوامل فرهنگی با دو متغیر تأثیرگذار است که عبارت‌اند از نوع غذاها و نوشیدنی‌ها- تاریخ مردم - آداب و سنن - هنر - ارزش‌ها و سبک زندگی و متغیر مذهب - نژاد- یکدلی و شباهت‌های زبان و فرهنگ با مقصد

✓ مؤلفه سوم شاخص عوامل سیاسی و امنیت اجتماعی است با دو متغیر ثبات سیاسی و تصویر ایران در جوامع بین‌المللی

✓ مؤلفه چهارم شاخص عوامل اقتصادی با ۵ متغیر که عبارت‌اند از هزینه کم خدمات پزشکی نسبت به شهرهای بزرگ- قوانین بانکداریحل مسئله معاملات بانک برای گردشگران خارجی- پذیرش کارت‌های اعتباری بین‌المللی -عدم نیاز تبدیل پول، هزینه کم اقامت نسبت به محل زندگی و هزینه کم خوراک و حمل‌ونقل، تغییر نرخ ارز، تغییر نرخ تورم، اقتصاد درمان و هزینه‌های درمانی و ارزان بودن قیمت تمام‌شده در مکان است

✓ مؤلفه پنجم جاذبه‌های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی با ۴ متغیر بازدید از جاذبه‌های فرهنگی، تاریخی و طبیعی و بازدید از مراکز تفریحی و خرید، بازدید از چشمه‌های آب گرم و سرد و آب‌معدنی، نزدیکی شهر مقصد اقامت به شهر گردشگری پزشکی، فرودگاه بین‌المللی در شهر مقصد با پرواز مستقیم است.

با بررسی جدول 3 میزان مرکزیت و شدت تأثیر عوامل مؤثر بر گردشگری سلامت و رتبه‌بندی و میزان درجه مرکزیت عوامل مؤثر بر گردشگری سلامت نشان داده‌شده است. بیشترین متغیرهای تأثیرگذار بر اساس درجه مرکزیت متعلق به فعالیت‌های تبلیغاتی است که متغیر ارائه اطلاعات کامل بیمارستان در وبسایت آن به زبان‌های خارجی به‌طوری‌که گردشگران پزشکی می‌توانند به راحتی آن را در سفر به ایران برنامه‌ریزی کنند. بیشترین تأثیرگذاری را دارد و بعد از آن متغیر نقش دهان‌بدهان تأثیرگذارترین شاخص هست و کمترین تأثیرگذاری متعلق به متغیر مذهب - نژاد- یکدلی و شباهت‌های زبان و فرهنگ با مقصد هر که از عوامل مؤلفه فرهنگی هست. نکته شایان‌ذکر در بررسی فوق تأثیر مؤلفه‌های شاخص فعالیت تبلیغاتی و میزان شدت تأثیرگذاری آن‌ها نسبت به سایر مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گردشگری سلامت هست.

سناریو نگاری

سناریو نگاری یک تصویر کمی یا کیفی از آینده محتمل یک سازمان یا گروه است که بر اساس مجموعه‌ای از فرضیات ترسیم‌شده است. سناریوها پیش‌بینی آینده نیستند بلکه بیشتر شبیه به فرضیه‌هایی در مورد آینده‌های متفاوت‌اند که به‌صورت ویژه‌ای برای برجسته‌سازی مخاطرات و فرصت‌های موجود در حوزه‌های راهبردی خاص طراحی می‌شوند قدرت سناریو به این خاطر است که آینده غیرقابل‌پیش‌بینی است و متغیرهای زیادی بر آن اثر دارد سناریو به پژوهشگر این اجازه را می‌دهد که خلاق‌تر بی اندیشد و راه‌های مختلف را بررسی کندو حتی فرضیه‌های خود نسبت به آینده را به چالش بکشد.

نتایج حاصل از شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار بر گردشگری سلامت

با شناسایی مؤلفه‌های تأثیرگذار در گردش دلفی فازی با تعیین حد آستانه (0.7) هفت مؤلفه اصلی شناسایی شد.

✓ مؤلفه اول شاخص زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت است با ۸ متغیر تأثیرگذار

نتایج تحلیل نقشه روابط علی مؤلفه‌های اصلی (مستقل) گردشگری سلامت در وزارت بهداشت

برای بررسی تأثیرات علی بین مؤلفه‌های اصلی تأثیرگذار بر گردشگری سلامت و اینکه مشخص شود هر یک از مؤلفه‌ها به چه میزان در جذب گردشگر سلامت تأثیر می‌گذارند و به چه میزان از سایر مؤلفه‌ها تأثیرپذیر هستند از مدل نگاشت شناختی فازی به‌کارگیری شد. نتایج این مرحله نشان داد که شاخص ریسک و ایمنی بهداشت، عوامل سیاسی و امنیت اجتماعی، زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت، شرایط اقتصادی، توانمندی کارکنان گروه پزشکی و پیراپزشکی، فعالیت‌های تبلیغاتی، جاذبه‌های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی، عوامل فرهنگی به ترتیب دارای درجه خروجی 3.5، 2.6، 2.5، 2.3، 2، 1.1، 1، 0 هستند. بیشترین میزان تأثیرگذاری متعلق به مؤلفه شاخص ریسک و امنیت بهداشت با درجه خروجی 3.5 و کمترین تأثیرگذاری با درجه خروجی 0 متعلق به عوامل فرهنگی هست.

نتایج کلی تأثیرات علی عوامل مؤثر بر مؤلفه‌های گردشگری سلامت با به‌کارگیری از نقشه شناخت فازی

در این بخش جمع‌بندی تمامی بخش‌های عوامل تأثیرگذار بر گردشگری سلامت که از نرم‌افزار منتال مولدر به‌دست‌آمده است نتایج نشان داد که ارائه اطلاعات کامل بیمارستان در وبسایت آن به زبان‌های خارجی به‌طوری‌که گردشگران پزشکی می‌توانند به راحتی آن را در سفر به ایران برنامه‌ریزی کنند، نقش WOM در انتخاب مراکز خدمات بهداشت و درمان (بازاریابی دهان‌به‌دهان)، تبلیغات صنعت گردشگری پزشکی ایران و معرفی در چاپ و نشر بازار و رسانه‌های الکترونیکی ایران به‌عنوان مقصد گردشگری پزشکی، تبلیغات صنعت گردشگری پزشکی ایران در فرودگاه‌های بین‌المللی و تبلیغات و مناسب جهت جذب بیماران، به‌کارگیری از تبلیغات مدرن در اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، ظهور و گسترش اینترنت و پیشرفت آن در به‌کارگیری جهت جذب گردشگر، معرفی پزشکان متخصص در مرکز بهداشت و درمان که همگی از متغیرهای مؤلفه اصلی فعالیت‌های تبلیغاتی هستند؛ که دارای درجه مرکزیت بیشتری نسبت به سایر متغیرها هستند. میزان مرکزیت آن‌ها به ترتیب 11.2، 9.8، 9.7، 9.3، 9.3، 3.9، 8.6

است. نکته بسیار مهم دریافته‌ای این پژوهش این نکته بود که تمامی متغیرهای تأثیرگذار به میزان

✓ مؤلفه ششم شاخص شرایط اقتصادی با 8 متغیر تأثیرگذار که عبارت‌اند از تبلیغات صنعت گردشگری پزشکی ایران و معرفی در چاپ و نشر بازار و رسانه‌های الکترونیکی ایران به‌عنوان مقصد گردشگری پزشکی، تبلیغات صنعت گردشگری پزشکی ایران در فرودگاه‌های بین‌المللی و تبلیغات کافی و مناسب جهت جذب بیماران، به‌کارگیری از تبلیغات مدرن در اینترنت و شبکه‌های اجتماعی، نقش WOM در انتخاب مرکز بهداشت و درمان، ظهور و گسترش اینترنت و پیشرفت آن در به‌کارگیری جهت جذب گردشگر، معرفی پزشکان متخصص در مرکز بهداشت و درمان، معرفی درمان‌های ویژه ارائه‌شده در مرکز مراقبت‌های بهداشتی، ارائه اطلاعات کامل بیمارستان در وبسایت آن به زبان‌های خارجی به‌طوری‌که گردشگران پزشکی می‌توانند به راحتی آن را در سفر به ایران برنامه‌ریزی کنند، هست.

✓ مؤلفه هفتم شاخص توانمندی کارکنان گروه پزشکی و پیراپزشکی با پنج متغیر شرکت در نمایشگاه‌ها و اجلاس‌های بین‌المللی، تخصص و شهرت پزشک، آموزش بین‌المللی پزشکان و درجه شهرت کارکنان پرستاری، کارکنان انگلیسی صحبت می‌کنند یا مترجمین موجود در مرکز مراقبت‌های بهداشتی هستند، کادر درمانی خاص و توانمندی شاغلین پزشکی است.

✓ مؤلفه هفتم شاخص ریسک و ایمنی بهداشت با پنج متغیر شاخص‌های مرگومیر، شاخص‌های ابتلا و شدت توسعه بیماری، شاخص ناتوانی و پیامدهای تخریب بیماری‌های واگیر، شاخص ریسک و ایمنی در مقابله با اپیدمی‌های تخریب بیماری‌های واگیر (نظیر بیماری کووید 19)، شاخص‌های کیفیت زندگی است.

بررسی نتایج روابط علی مؤلفه‌های گردشگری سلامت در وزارت بهداشت

✓ پس از نهایی شدن مؤلفه‌های سفارشی‌شده و تأثیرگذار بر گردشگری سلامت در وزارت بهداشت به روش دلفی فازی وارد فاز بعدی و بررسی نتایج روابط علی مؤلفه‌های گردشگری سلامت در وزارت بهداشت با به‌کارگیری از نرم‌افزار MENTAL MODELER شدیم که نتایج تحلیل نقشه شناخت فازی در دو بخش نتایج تحلیل روابط علی مؤلفه‌های اصلی بر یکدیگر و در فاز دوم نتایج تحلیل روابط علی متغیرهای وابسته مورد بررسی قرار گرفت.

نژاد- یکدلی و شباهت‌های زبان و فرهنگ با مقصد شهر با درجه خروجی 0.6 است.

نتایج بررسی سناریوهای مختلف شاخص ریسک و ایمنی بهداشت تعیین تأثیرات آن بر عوامل اصلی گردشگری سلامت

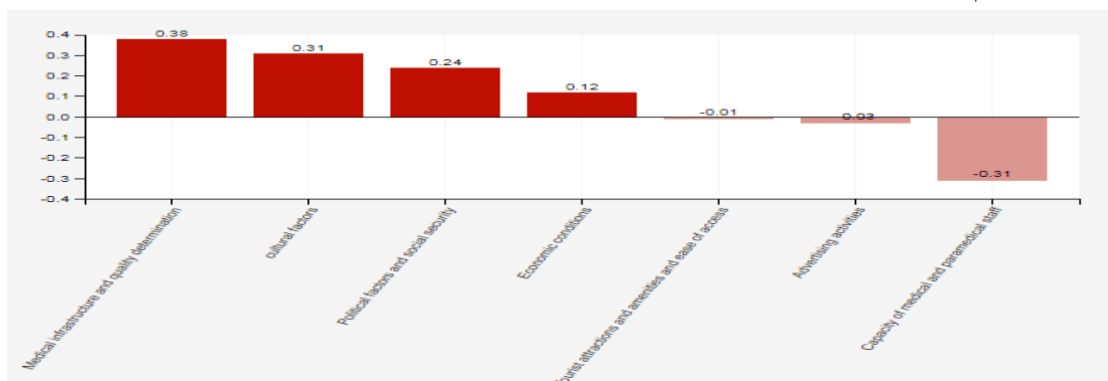
سناریو کاهش مؤلفه‌های شاخص ریسک و ایمنی بهداشت به میزان -1

با کاهش به میزان ۱- در شاخص ریسک و ایمنی بهداشت به ترتیب شاهد افزایش و تأثیرگذاری بر مؤلفه‌های زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت، عوامل فرهنگی، شرایط اقتصادی و کاهش معکوس و منفی و تأثیرپذیری از شاخص‌های زیرساخت پزشکی و کیفیت، جاذبه‌های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی، فعالیت‌های تبلیغاتی و توانمندی کارکنان گروه پزشکی و پیراپزشکی خواهیم بود.

مرکزیت متعلق به مؤلفه‌های فعالیت‌های تبلیغاتی هست؛ و میزان شدت تأثیر متغیرهای این مؤلفه دارای بیشترین مرکزیت هستند. کمترین میزان شدت تأثیر و مرکزیت متعلق به متغیر مذهب - نژاد- یکدلی و شباهت‌های زبان و فرهنگ با مقصد شهر با مرکزیت 1.2 هست که از مؤلفه‌های عوامل فرهنگی هست.

رتبه‌بندی مهم‌ترین متغیرهای وابسته تأثیرگذار بر اساس درجه خروجی

نتایج رتبه‌بندی متغیرهای وابسته تأثیرگذار بر گردشگری سلامت بر اساس میزان درجه خروجی نشان داد که تأثیرگذارترین متغیر شناسایی به‌کارگیری از تبلیغات مدرن در اینترنت و شبکه‌های اجتماعی به میزان درجه خروجی 6.1 و متغیر ارائه اطلاعات کامل بیمارستان در وبسایت آن به زبان‌های خارجی به‌طوری‌که گردشگران پزشکی می‌توانند به راحتی آن را در سفر به ایران برنامه‌ریزی کنند. به میزان درجه خروجی 5.5 و کم تأثیرترین متغیر وابسته مذهب -

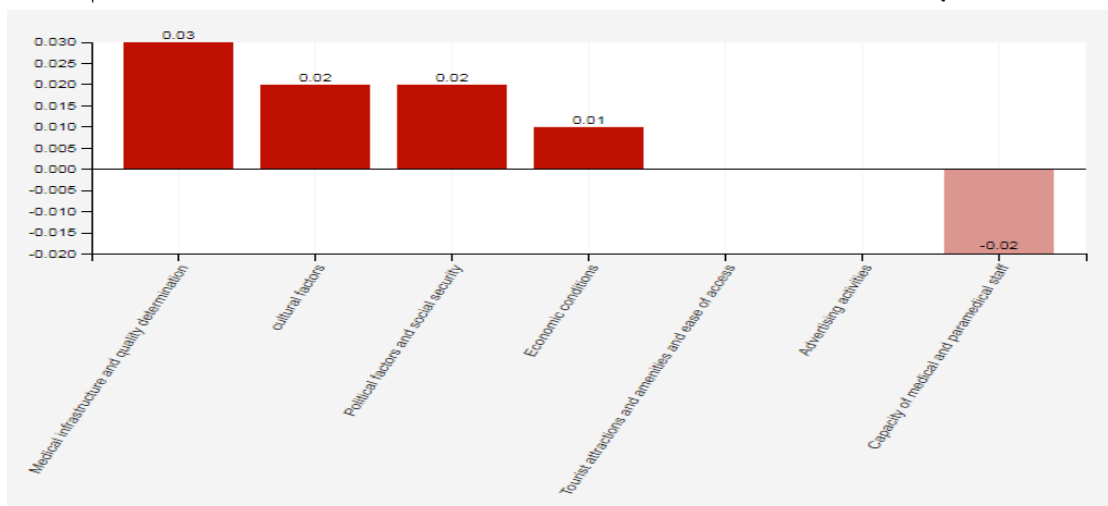

شکل 3: سناریو توسعه مؤلفه‌های اصلی گردشگری سلامت با کاهش مخاطرات شاخص ریسک و ایمنی بهداشت

فرهنگی و عوامل سیاسی، شرایط اقتصادی و کاهش معکوس و منفی و تأثیرپذیری از توانمندی کارکنان گروه پزشکی و پیراپزشکی خواهیم بود. شاخص‌های جاذبه‌های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی، فعالیت‌های تبلیغاتی شاهد عدم تأثیر هستیم.

سناریو کاهش مؤلفه‌های شاخص ریسک و ایمنی بهداشت به میزان 0/72

با کاهش به میزان 0/72 در شاخص ریسک و ایمنی بهداشت به ترتیب شاهد افزایش و تأثیرگذاری بر مؤلفه‌های زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت، عوامل

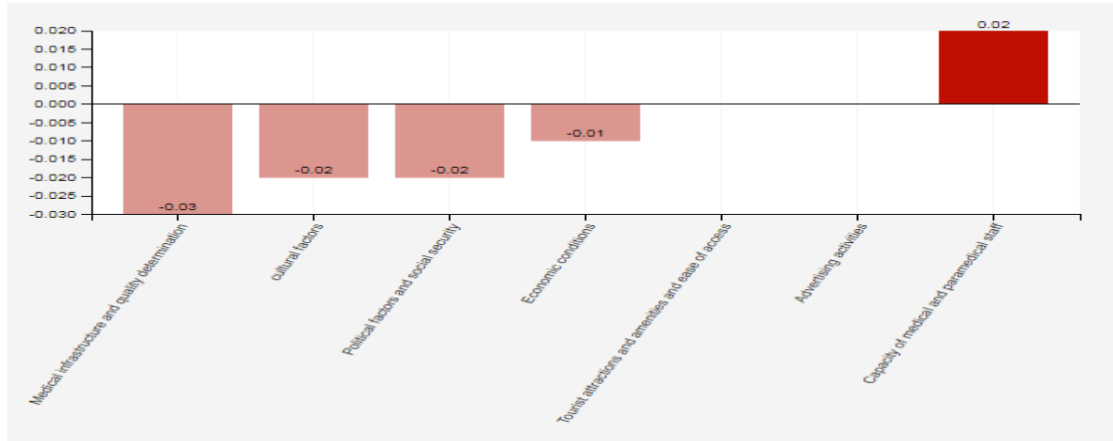

شکل 4: سناریو توسعه مؤلفه‌های اصلی گردشگری سلامت با کاهش مخاطرات شاخص ریسک و ایمنی بهداشت

شاخص کیفیت، عوامل فرهنگی و عوامل سیاسی، شرایط اقتصادی شاهد کاهش معکوس و منفی و تأثیرپذیری خواهیم بود. شاخص‌های جاذبه‌های گردشگری و امکانات رفاهی و سهولت دسترسی، فعالیت‌های تبلیغاتی شاهد عدم تأثیر هستیم.

سناریو افزایش مؤلفه‌های شاخص ریسک و ایمنی بهداشت به میزان ۱

با افزایش به میزان ۱ در مؤلفه‌های شاخص ریسک و ایمنی بهداشت شاهد افزایش و تأثیرگذاری بر مؤلفه توانمندی کارکنان گروه پزشکی و پیراپزشکی خواهیم بود. و به ترتیب در مؤلفه‌های زیرساخت پزشکی و

شکل 5: سناریو توسعه مؤلفه‌های شاخص توانمندی کارکنان گروه پزشکی و پیراپزشکی با کاهش مخاطرات شاخص ریسک و ایمنی بهداشت

افزایش به میزان 0/84 تا 0/87 شاهد عدم تأثیر بر مؤلفه‌ای اصلی دیگر هستیم و عدم تأثیرگذاری حاکم است.

با نتایجی که از خروجی نرم‌افزار Mental modeler به دست آمد با افزایش تأثیر شاخص ریسک و امنیت بهداشت مشاهده می‌شود.

شکل 6: سناریو عدم توجه به ارتباط و تأثیر مؤلفه‌های شاخص ریسک و ایمنی بهداشت بر گردشگری سلامت

شاخص‌های ناتوانی و پیامدهای تخریب بیماری‌های واگیر با درجه خروجی ۳/۶، شاخص‌های مرگ‌ومیر با درجه خروجی 3/5 شاخص‌های کیفیت زندگی با درجه خروجی ۳ می‌باشند. و از لحاظ شدت تأثیر (مرکزیت) شاخص‌های مرگ‌ومیر با درجه مرکزیت 7/4 تأثیرگذارترین شاخص‌ها است.

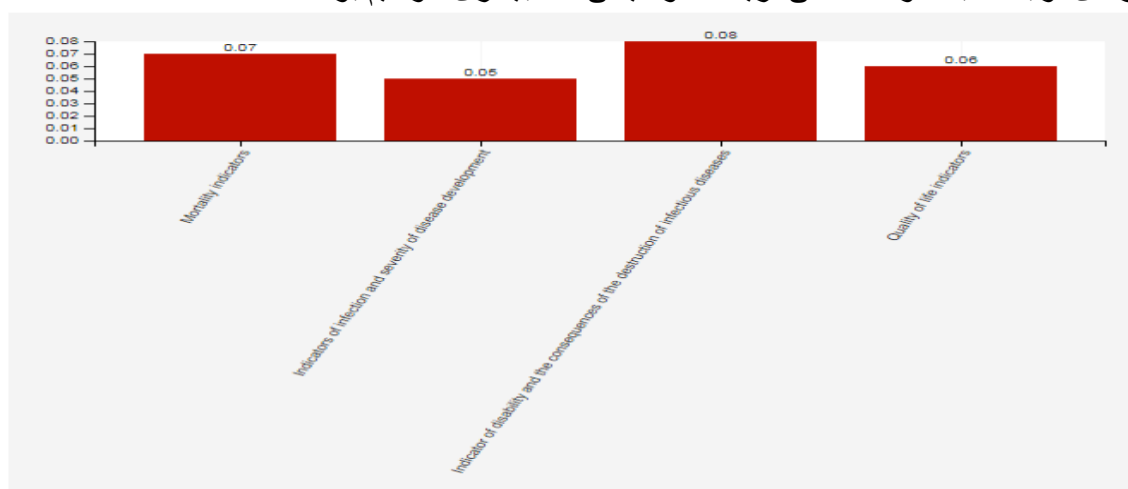
جدول ۶: میزان درجه ورودی، خروجی، مرکزیت شاخص ریسک و امنیت بهداشت

با نگاهی به شکل خروجی که از نرم‌افزار Mental modeler تأثیرگذارترین متغیرهای وابسته بر شاخص ریسک و امنیت بهداشت به ترتیب شاخص‌های ریسک و ایمنی در مقابله با اپیدمی یا پاندومی بیماری‌های واگیر (نظیر بیماری کووید ۱۹) با درجه خروجی ۴، شاخص ابتلا و شدت توسعه بیماری با درجه خروجی 3.7

Component	Indegree	Outdegree	Centrality
Mortality indicators	3.9	3.5	7.4
Indicators of infection and severity of disease development	3.6	3.7	7.3000000000000001
Indicator of disability and the consequences of the destruction of infectious diseases	3.3000000000000003	3.6	6.9
Risk and safety index against epidemic or pandemic infections (such as covid 19)	3.1	4	7.1
Quality of life indicators	3.9	3	6.9

بهداشت به ترتیب در شاخص ناتوانی و پیامدهای تخریب بیماری‌های واگیر، شاخص مرگ‌ومیر، شاخص کیفیت زندگی، شاخص ابتلا و شدت توسعه بیماری خواهیم بود.

با افزایش به میزان ۱ در شاخص ریسک و ایمنی در مقابله با اپیدمی یا پاندومی بیماری‌های واگیر (نظیر بیماری کووید ۱۹) شاهد افزایش و تأثیرگذاری بر متغیرهای وابسته به مؤلفه اصلی ریسک و ایمنی

شکل 7: سناریو توسعه کنترل اپیدمی بیماری‌های واگیر

متغیرهای وابسته به مؤلفه اصلی ریسک و ایمنی بهداشت به ترتیب بیشترین تأثیرپذیری در شاخص‌های مرگ‌ومیر، شاخص کیفیت زندگی، ناتوانی و پیامدهای تخریب بیماری‌های واگیر، شاخص ابتلا و شدت توسعه بیماری خواهیم بود.

سناریو کاهش شاخص ریسک و ایمنی در مقابله با اپیدمی یا پاندومی بیماری‌های واگیر (نظیر بیماری کووید ۱۹) به میزان 0/71 - در شاخص ریسک و ایمنی در مقابله با اپیدمی یا پاندومی بیماری‌های واگیر (نظیر بیماری کووید ۱۹) شاهد کاهش و تأثیرپذیری از

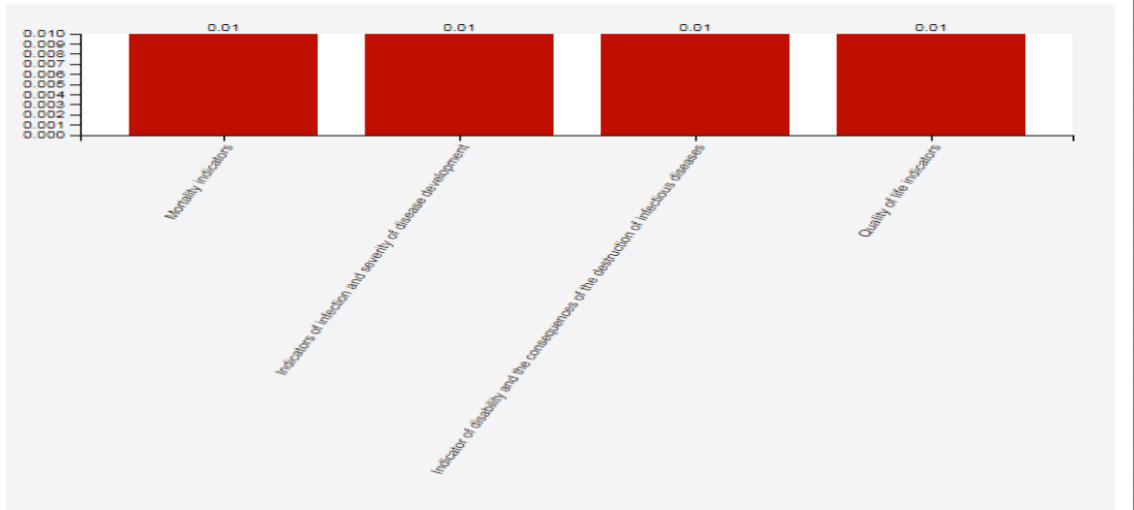

شکل 8: سناریو کاهش تخریب اپیدمی بیماری‌های واگیر

با افزایش به میزان ۰/۴۱ در شاخص ریسک و ایمنی در مقابله با اپیدمی یا پاندومی بیماری‌های واگیر (نظیر بیماری کووید ۱۹) شاهد افزایش و تأثیرگذاری بر

سناریو افزایش شاخص ریسک و ایمنی در مقابله با اپیدمی یا پاندومی بیماری‌های واگیر (نظیر بیماری کووید ۱۹) به میزان ۰/۴۱

متغیرهای وابسته به مؤلفه اصلی ریسک و ایمنی بهداشت به یکمیزان خواهیم بود.

شکل ۹: سناریو توسعه همگام با متغیرهای وابسته به اپیدمی بیماری‌های واگیر

سناریو افزایش شاخص ریسک و ایمنی در مقابله با اپیدمی یا پاندومی بیماری‌های واگیر (نظیر بیماری کووید ۱۹) به میزان 0/3 تا 0/4:

شکل 10: سناریویی عدم توجه و کنترل اپیدمی بیماری‌های واگیر نظیر (COVID-19)

بحث و نتیجه گیری

با توجه به اهمیت موضوع بیماری‌های واگیر و تأثیر آن در صنعت گردشگری و با موضوعیت و تحت شعاع قرار دادن تحقیق پیش رو و نتایج این

با افزایش به میزان 0/3 تا 0/4 در شاخص ریسک و ایمنی در مقابله با اپیدمی یا پاندومی بیماری‌های واگیر (نظیر بیماری کووید ۱۹) شاهد عدم تأثیر در سایر متغیرهای وابسته خواهیم بود.

شناختی فازی انجام شد. در پژوهش مشابه دیگر که در شهر مشهد انجام شد و جامعه آماری آن گردشگران داخلی و کارشناسان گردشگری پزشکی مشهد بود. دیدگاه و نظرات گردشگران پزشکی و کارشناسان به هم مقایسه گردید نتایج این پژوهش نشان داد ((تسهیلات و تجهیزات درمانی پیشرفته)) و ((تخصص و مهارت پزشکان و کارکنان درمانی)) مهم‌ترین عوامل در انتخاب مقصد پزشکی از دیدگاه گردشگران پزشکی و کارشناسان است که هر دو در پژوهش حاضر از متغیرهای وابسته مؤلفه زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت در این پژوهش می‌باشند. (14) در پژوهش مشابه دیگری که توسط سازمان نظام پزشکی ایران انجام گردید و جامعه آماری آن مراجعین بیمارستان‌ها بودند. نتایج این پژوهش نشان داد که مؤثرترین عامل را کم بودن هزینه درمان در ایران و همچنین، حسن شهرت پزشکان شناسایی گردید که در پژوهش حاضر حسن شهرت پزشک از متغیرهای وابسته به زیرساخت پزشکی هست و کم بودن هزینه درمان نیز از متغیرهای وابسته به عوامل اقتصادی در این پژوهش هست که در رتبه سوم قرار دارد. (15) با نتایجی که از پژوهش به دست شناسایی شد و به مدیران پیشنهاد گردید جهت جذب گردشگر سلامت جهت ایجاد امنیت اجتماعی و ثبات سیاسی تعاملات لازم با ترجمان‌های ذی‌صلاح برای جذب گردشگران این حوزه صورت گیرد و با توجه به نقش زیرساخت‌های پزشکی و شاخص کیفیت شرایط لازم را جهت ارتقاء زیرساخت انجام دهند. و با تقویت این مؤلفه گردشگران بیشتری جذب نمایند. و در بحث مؤلفه عوامل اقتصادی پیشنهاد گردید با توجه به اهمیت شرایط اقتصادی و متغیرهای وابسته تأثیرگذار بر آن در این پژوهش که سومین مؤلفه تأثیرگذار بر گردشگری سلامت هست. به مسئولین و کارشناسان وزارت بهداشت این مؤلفه و متغیرهای وابسته به آن معرفی گردید و پیشنهاد گردید زیرساخت‌های لازم جهت قوانین بانکداری و حل مسئله معاملات بانک برای گردشگران خارجی و مشکلاتی که در این زمینه دغدغه گردشگران هست را با در ارتباط گذاشتن با مسئولین ذی‌ربط در دولت و برگزاری جلسات مؤثر و مفید، مشکلات قوانین بانکداری از جمله پذیرش کارت‌های اعتباری بین‌المللی و همچنین عدم نیاز به تبدیل و تغییر نرخ ارز و تورم که تأثیر زیادی بر جذب گردشگر سلامت دارد مطرح گردیده و راهکارهای کاربردی ایجاد گردد چراکه با ظرفیت

تحقیق بیماری‌های اپیدمی و پاندومی پیش‌فرض و زیربنای فراهم‌سازی رشد صنعت گردشگری سلامت است و بدون مهار بیماری‌های پاندومی و اپیدمی مخرب نظیر ویروس کووید-۱۹ صنعت گردشگری سلامت عملاً فلج گردیده است. با توجه به یافته‌های این پژوهش عوامل فرهنگی را به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های اصلی در صنعت گردشگری سلامت شناسایی نمود و در حال حاضر اپیدمی و پاندومی بیماری‌های واگیر مانع گردشگری سلامت محسوب می‌گردد. همچنین بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش متغیرهای وابسته مؤلفه فعالیت‌های تبلیغاتی بیشترین میزان تأثیر را داشتند که پیشنهاد می‌گردد با به‌کارگیری تبلیغات مدرن در اینترنت و شبکه‌های اجتماعی اطلاعات کامل از صنعت گردشگری سلامت به علاقه‌مندان این حوزه جهت جذب گردشگر سلامت ارائه گردد. در مطالعه مشابه که جامعه آماری را کلیه بیماران خارجی که برای درمان به تهران مسافرت می‌کنند را در نظر گرفته‌اند. نتایج نشان داد که هزینه درمان، زمان انتظار، تنوع درمانی، تجهیزات پزشکی و عوامل جامعه‌شناختی بر انگیزه ورود بیماران خارجی به ایران اثر مثبت معنادار داشته اما کیفیت خدمات، شرایط سیاسی و امنیتی، سهولت سفر و جاذبه‌های گردشگری اثر معناداری ندارند. (13) با تطبیقی که با پژوهش حاضر صورت گرفت هزینه درمان از متغیرهای وابسته به عوامل اقتصادی در پژوهش حاضر هست که رتبه سوم در این پژوهش را دارد. و تجهیزات پزشکی نیز از متغیرهای مؤلفه زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت در این پژوهش هست. که در رتبه دوم هست ولی تفاوت قابل‌توجه در مقایسه این دو پژوهش از دید خبرگان وزارت بهداشت در این پژوهش و از دید گردشگران پزشکی پژوهش مشابه، شرایط سیاسی و امنیتی هست که در پژوهش حاضر از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر گردشگری سلامت هست در حالی‌که در پژوهش مشابه رابطه معناداری ندارد پس از بررسی علت تفاوت علت را در زمان انجام پژوهش مشابه در سال ۱۳۹۲ و شرایط سیاسی و امنیت اجتماعی ایران که به‌مراتب بهتر از شرایط زمان حاضر دانسته و علت بعدی مربوط به جامعه آماری است که در پژوهش مشابه گردشگران پزشکی و در پژوهش حاضر خبرگان وزارت بهداشت هست و روش پژوهش نیز در پژوهش تأثیر زیادی داشته چراکه در پژوهش مشابه با رگرسیون خطی و در پژوهش حاضر به روش دلفی فازی و نگاشت

باید موردتوجه قرار گیرد گرفتن استانداردهای جهانی و تخصص در درمان‌های ارائه‌شده از جمله جراحی زیبایی که گام‌های خوبی در این زمینه برداشته‌شده است گردشگر سلامت بیشتری جذب گردد. همچنین بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش متغیرهای وابسته مؤلفه فعالیت‌های تبلیغاتی بیشترین میزان تأثیر را داشتند که پیشنهاد می‌گردد با به‌کارگیری تبلیغات مدرن در اینترنت و شبکه‌های اجتماعی اطلاعات کامل از صنعت گردشگری سلامت به علاقه‌مندان این حوزه جهت جذب گردشگر سلامت از طریق روش‌های تخصصی تبلیغات از جمله ارائه اطلاعات کامل بیمارستان‌ها و اماکن و جاذبه‌های گردشگری سلامت ایران اطلاعات لازم ارائه گردد. همچون با ارائه اطلاعات کامل بیمارستان در وب‌سایت‌های گردشگری و اینترنت به زبان‌های خارجی شرایط را به‌طوری‌که گردشگران پزشکی می‌توانند به‌راحتی آن را در سفر به ایران برنامه‌ریزی کنند. فراهم نمایند.

و هزینه پایین درمان در ایران ارزآوری خوبی در این صنعت وجود دارد. همچنین با توجه به تأثیر متغیرهای تأثیرگذار بر زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت که در رتبه دوم قرار داشت به مسئولین وزارت بهداشت پیشنهاد گردید. با تشکیل کارگروه تخصصی با بررسی وضع موجود و قرار دادن این مؤلفه در برنامه‌ریزی برای جذب گردشگر سلامت متغیرهای تأثیرگذار بر این مؤلفه را که در پژوهش رتبه‌بندی و میزان اهمیت آن‌ها مشخص گردیده است. با در نظر گرفتن این مؤلفه، و با توجه به نتایج پژوهش با متغیر وابسته فن‌آوری پیشرفته و مدرن و پژوهش‌های پزشکی که از مؤثرترین متغیرهای وابسته شناخته‌شده زیرساخت پزشکی و شاخص کیفیت در این پژوهش هست شرایط جذب گردشگر سلامت را فراهم نمایند که این خود مستلزم کادر مجرب به همراه نظارت و آموزش مراکز پزشکی هست و با ارتقاء تجهیزات پزشکی و شاخص کیفیت ایمنی خدمات پزشکی را که متغیر تأثیرگذاری هست فراهم نمایند از متغیرهای تأثیرگذار دیگر در زیرساخت پزشکی

References

1. Tourani S, Jamaledin Tabibi S, Tofghi S, Shaarbafchi Zadeh N. Medical tourism in Iran: Analysis of opportunities and challenges with MADM approach. *Res J Biol Sci* 2010; 5(3), 251-257 2010; 5(3): 251-7
2. TRAM (tourism research and marketing). *Medical Tourism: A global analysis, a report by tourism research and marketing*. Netherlands: Atlas Publication; 2006
3. Giabbanelli, Philippe J., Steven A. Gray, and Payam Aminpour. "Combining fuzzy cognitive maps with agent-based modeling: Frameworks and pitfalls of a powerful hybrid modeling approach to understand human-environment interactions." *Environmental modelling & software* 95 (2017): 320-325.
4. Smith, Melanie, and Laszlo Puczko. *Health, tourism and hospitality: Spas, wellness and medical travel*. Routledge, 2014.
5. GHASEMI, A. R., & GHOBADIAN, M. (2015). Drawing and rating scenarios of the future of Iran's power industry utilizes the fuzzy cognitive map and Scenario analysis.
6. Gray, Steven A., et al. "Using fuzzy cognitive mapping as a participatory approach to analyze change, preferred states, and perceived resilience of social-ecological systems." *Ecology and Society* 20.2 (2015)
7. Kumar GS, Raj RK. Status, growth and impact of medical tourism in India. *Int J Pharm Sci Rev Res*. 2015;34(1):284-291.
8. Gray, Steven A., et al. "Using fuzzy cognitive mapping as a participatory approach to analyze change, preferred states, and perceived resilience of social-ecological systems." *Ecology and Society* 20.2 (2015)
9. GHASEMI, A. R., & GHOBADIAN, M. (2015). Drawing and rating scenarios of the future of Iran's power industry utilizes the fuzzy cognitive map and Scenario analysis.
10. Asadi R, Daryaei M. Strategies for development of Iran health tourism. *Eur J Soc Sci*. 2011;23(3):329-344.
11. GHASEMI, A. R., & GHOBADIAN, M. (2015). Drawing and rating scenarios of the future of Iran's power industry utilizes the fuzzy cognitive map and Scenario analysis.
12. World Health Organization. *Coronavirus*. 2020. Available from: <https://www.who.int/health-topics/coronavirus>
13. Hadizadeh a., & zahedyannejad, m. (2015) Pattern of factors affecting the motivation of medical tourists to enter Iran . Issue – 15., 2015 (9) 59 -79
14. Fariba karami, m , *Journal of geography and development of the region O, the fourteenth year, no3, autumn and winter* 4230, Serial number 32
15. Nona, & A. R., & Investigating and prioritizing the effective factors in attracting health tourism , 76 -69 (2016) spring 1, Number 34 Scientific Journal of the Medical System Organization of the Islamic Republic of Iran,